

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Eadem veritas ostenditur ex patribus qui dixerunt Spiritum S. esse à Patre
per Filium. c. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

quando illud composuit, phanatici homines asserere nō dubitarunt. Refert etiā GENEBRARDUS lib. 3. de Trinit. extare per vetustum codicem manuscriptum in cœnobio Germanensi apud Lutetiam de synodis, in quo dicitur, Athanasium prædictum symbolum Treueris edidisse, dum in quodam puteo latitaret propter grauissimam persecutionem Arianorum, & præsertim imperatoris Constantii Arianii. Idem scribit. NAUSLER, in Chronologia in 9. aetate. Allegat quoque GENEBRARDUS libellum Grece scriptum de Spiritu sancti processione, qui oblatu fuit Lazaro Baillio oratori regis Galliarum Francisci I. apud Venetos, in quo non solum Athanasius author huius symboli asseritur, sed etiam in huius rei confirmationem citatur testimonium Nazianzeni, quod supra retulimus. Demum allegat GENEBRARDUS Ioannem Beletium Theologum Parisiensem, qui abhinc quadringentis annis librum edidit, quo inter alia symbola secundo loco ponit Athanasii. Hæc obiter dicta sufficiant, ut pudeat Valentinum Gentilem, & Trinitarios nostri temporis, qui nullo alio fundamento, quam solita sua dicendi licentia, huius symboli auctoritatem labefactare conati sunt.

GENEBRARD.

ATHANAS.

24

Secundum testimonium.

Secundum testimonium est eiusdem ATHANASII, serm. 4. contra Arianos longe ante medium (ut velinde aperte constet, nihil Athanasium in symbolo de Spiritu sancto docuisse contra id, quod in aliis opusculis docuerat, vel postea docuit) ubi ita scribit: Non enim tria principia, aut tres Patres introducimur sicut Marcionista, cum non tres Soles ad comparationem adducamus, sed vnicum Solem, eiusque splendorem, & ex vtroque lucem procedentem. Comparat abique dubio Patrem Soli, Filium splendori, Spiritum sanctum luci, quem ab vtroque, nempe Patre & Filio, procedere affirmat. Et in Epist. ad Serapionem de Spiritu sancto sic loquitur: Mandat Apostolus, hæreticum hominem post vnam, aut alteram correctionem devota, etiam si quos videas cum Veliā volantes per aera, & cum Petro, & Moysē sicco pede calcantes maria, nisi Spiritum sanctum profiteantur Deum essentialiter ex Deo Filio existentem, sicut & Filium naturaliter Deum gentium essentialiter ex Deo Patre existentem, ut nos profiteamur, eos non recipias. Mitto alia Athanasii testimonia, quibus non tam aperte Græcos conuincere possumus.

Tertium testimonium.

25

Græcorum enasis pracluditur.

Tertium testimonium est Basilij lib. 3. contra Eunomium circa principium, ubi ait: Cur necesse est, si dignitate & ordine tertius est Spiritus, natura quoque ipsum tertium esse: dignitate namque ipsum secundum a Filio, cum ab ipso esse habeat, & omni ab illa causa dependeat, pietatis ratio tradit: natū vero tertium, uti neque ex sanctis scriptoribus didicimus, neque ex prædictis colligere possibile est. Sed in Concilio Florentino sessione 20. cum Græci premerentur hoc testimonio, dixerunt corruptum esse, quod non in omnibus Græcis codicibus, sed in aliquibus solum hæc verba haberentur. Et sane in codice Basilie excuso anno 1515. & non legimus. At Latini Theologi protulerunt codicem peruetustum ante sexcentos annos manu scriptum, in quo hæc verba continebantur. Ceterum ex sequentibus colligitur subiungit enim: Nam quemadmodum Filij ordine quidem a Patre secundus est, quoniam ab illo est, & dignitate, quoniam origo, & causa essendi Pater ipsi est. natura vero nullo modo secundus, quoniam in vtroque vna est deitas, ita Spiritus sanctus est dignitate, & ordine se-

cundus a Filio est, non tamen aliena ipsum esse natura insequitur. Cum ergo Basilij dicat, Spiritum ordine, & dignitate esse secundum a Filio, necessario fateretur, Spiritum esse a Filio, & Filium esse originem Spiritus, esse enim ordine secundum ab aliquo, ex sententia Basilij verbis citatis, est esse ab illo, esse vero dignitate secundum, est esse origine secundum. Adde quod, si Spiritus sanctus non esset a Filio, non haberet cum illo ordinem primi, & secundi, infra disput. 168. cap. 2. videbimus.

Quartum testimonium est Epiphanius heresi 69. ubi de Spiritu sancto ait. Ex Patre procedens, & a Filio accipiens. Quibus verbis ostendit contra Arianos, Spiritum S. non esse creaturam, referturque illa ad æternam emanationem: alioqui nihil probaret. Eadem verba, & rationem repetit paulum eo loco, ut probet, cetera præter Spiritum sanctum esse creata: quia nec a Patre procedunt, nec de Filio accipiunt. Idem libro Anchorato pag. 232. 349. 350. 351. dicit, Spiritum sanctum esse Filio, & iterum esse ex Patre & Filio, & ab vtroque: quæ adeo sunt manifesta, ut nullus ea infirmari possit. Ceterum Marcus nomine Græcorum in Concilio Florentino sessione 18. conatus est defendere, in Epiphanio non haberi verbum, & Epiphanium autem a Ioanne Ecclesie Latine Theologo conuictus esset, explicauit hoc modo, ut esset a Patre & Filio, nihil aliud sit, quam esse de substantia illorum, hoc est, eiusdem cum ipsis substantia: verum hoc etiam ibidem Ioannes, & Cardinalis Bessarion confutant, probantes illud, esse personam Patris & Filij referri.

Quintum testimonium est Chrysostomus hom. 1. de symbolo, qui Spiritum S. de Patre & Filio procedentem appellat. Sextum testimonium est Didymi lib. 2. de Spiritu S. apud Hieronymum in 6. ro. explicans enim illud Ioan. 16. Non enim a se ipso loquitur, sic scribit: Quia non ex se est, sed ex Patre, & me est, hoc enim, quod subsistit, loquitur, a Patre & me illi est. Quo nihil clarius dici potuit. Septimum testimonium est Simeonis Metaphraste in vita Dionysij Areopagite, Alcidadi (inquam) mens Christus in celum, & ad paternam sedem reuertitur, & Spiritum, qui ex ipso procedit, mittit discipulis.

CAPVT VI.

Eadem veritas ostenditur ex Patribus, qui dixerunt, Spiritum sanctum esse a Patre per Filium.

Sunt alij graues quoque, & antiqui Ecclesie Græcæ doctores, qui Spiritum sanctum a Patre per Filium procedere docuerunt. Ex quibus præsertim per Filium procedere docuerunt. Bessarion in notatione illa cap. 6. præmittit autem cap. 5. ex doctrina sancti Thomæ in articulo 3. huius questionis, particulam per, qua videntur illi Patres rationem causæ seu principij significare, quod nullus sane negare potest. Nam quod asserunt Græci, eam poni pro particula cum, frivolum est: quis enim recte dicat, Petrum, qui indutus veste, atque adeo cum veste deambulat, per vestem ambulare: per milia? Adde quod in Scriptura particula per significat causam seu principium, Genes. 4. propter di hominem per Deum, Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Et ad Col. 1. Omnia per ipsum creata sunt.

bus locis si interpretaremur, cum, ineptus sensus redderetur. Docet etiam Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 29. particulam, per interdu idem significare quod, ex. Alia etiam duo, quae docent Graeci, frivola sunt: nempe Patres uti in hoc mysterio particula, per, tum ad denotandam relationem Filij ad Patrem, tum etiam ad significandam naturae identitatem. Nam si eo modo loquendi significaretur consubstantialitas filij, eodem modo dicere possemus, Filium procedere à patre per Spiritum sanctum, ut indicemus, Spiritum S. esse etiā eiusdem cum Patre substantiae. Deinde non satis apparet, quomodo relatio Filij ad Patrem particula illa denotetur, aut si denotari posset, non videretur, quia ratione id necessarium esset: cōsequitur ergo, Patres Graecos, & Latinos particula illa vfos fuisse, ut causam significarent: atqui particula illa significare non potest causam materialem, formalem, aut finalem Spiritus sancti, compertum est: ergo denotat causam efficientem: haec autem non potest alia esse respectu Spiritus sancti, quam principium produciens: ergo qui dicunt, Spiritum sanctum esse à Patre per filium, fatentur etiam, filium esse principium Spiritus sancti.

Id autem in primis asserit Basil. lib. 5. contra Eunomium c. 12. ubi quaestionem proponit quare Spiritus S. non sit filius Filij: & respondet his verbis. Non ideo non dicitur filij, quia non sit ex Deo per filium, sed ne suspicemur Trinitatem multiplicari in infinitum. Quod si Spiritus sanctus non procederet à filio, eam quaestionem non proponeret, cum nihil haberet difficultatis: nec eo modo responderet: facilius enim multo dixisset, ideo non esse filium Filij, quia non procedit ab eo. Eodem etiam capite asserit Basil. Spiritum S. esse filium à Patre per Filium: id quod, ut optime notavit Bessaron, intelligi nequit de temporali manifestatione, qua missus Spiritus S. à Patre & Filio, in discipulos effusus est, sed de aeterna processione, quam manifestationem appellat. Subdit enim Basil. ibidem, ob hanc rationem Spiritum sanctum esse Spiritum Filij, quia per illum scilicet manifestatur. Quod si de temporali manifestatione loqueretur, efficeretur, Spiritum sanctum esse Spiritum Filij ex tempore, quia ex tempore manifestatus est per Filium. Porro ibi particulam, per, non significare idem, quod, cum, probat Bessaron c. 6. eo quod non recte diceretur Spiritus Filij, quia cum illo est, sic enim liceret etiam dicere Filium Spiritus sancti, quia cum illo est, & manifestatur.

Manifestationis autem nomine aeternam processionem significari, ex alijs Patribus probat Bessaron. Primum ex Nyseno libro 1. contra Eunomium, quem inter eius opera non habemus, ubi de Spiritu sancto habet haec verba: Distinguitur ab eo sua proprietate. quae est, quod nec vngentur ex patre productus est, & quod per ipsum Filium manifestatus est. Constat autem Spiritum sanctum per manifestationem temporalem non distinguari à filio, aut à Patre, sed aeterna solum emanatione. Illam autem particulam, per, eo loco non esse idem quod, cum, colligit inde Bessaron quia non recte assignaretur pro causa distinctionis Spiritus sancti à Filio, ipsum esse per Filium, hoc est, cum Filio: quis enim hoc non videt? Eodem nomine manifestationis usus est Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Valerianum Episcopum, quam citat Bessaron (verum inter illius epistolas in codicibus latinis Vasquez in part. 1. Tomus 2.

ea epistola non est) ubi ait: Quemadmodum Pater, ita etiam & qui ex eo manifestatur vngentur filius noster Sanctus est. Et iterum, proprius est Filij Spiritus sanctus, non solum in quantum verbum est ex Patre manifestatum; sed etiam in quantum homo factus intelligitur: hoc est, non solum secundum divinitatem, sed etiam secundum humanitatem. Et Greg. Nazianz. part. 5. de Theologia quae est 37. non longe à principio disertis verbis id nobis expressit: obiectio namque asserentium Spiritum sanctum esse Filium appellandum, quia nihil ei videretur deesse, quo minus Filius diceretur, sic respondet. Deesse nihil dicimus, neque enim Deo quidquam deest: verum manifestationis, & ut ita dicam, mutae eorum relationis differentia, ipsis quoque nomina diversa procreavit. Quis autem non videat, nomina personarum procedere, tum non ex temporali earum manifestatione, sed ex origine, & aeterna processione fuisse derivata? Concludit ergo recte Bessaron loco citato, idem valere apud Graecos haec tria, esse Spiritum Filij, & procedere per Filium, & manifestari per Filium.

Eodem modo Spiritum S. per Filium procedere, affirmant Nysenus oratione ad Ablabium de eo, quod est non oportere res Deos dicere. Cyrillus Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 1. & lib. 12. cap. 56. & lib. 13. Theauri c. 2. & lib. de recta fide ad Theodosium post medium, & lib. 5. 6. & 7. de Trinit. Demum Tharalius in epist. ad somnos Sacerdotes & Episcopos quae habetur in 3. act. 7. synodi in sua fidei confessione, hoc eodem modo loquitur: quem male reprehendit liber Carolinus ut cap. 3. notauimus. Denique cum multi, graueque Ecclesiae Latinae Patres, antiquam schisma esset exortum inter Graecos, & Latinos, in eam sententiam conspirauerint, magna Graecorum temeritas est, quod tam obfirmato animo adhuc in suo errore permaneant: & tam communi Patrum utriusque Ecclesiae testimonio, frivolis rationibus, & fundamentis innixi aduersari, non dubitant.

Ex Latinis vero hanc sententiam catholicam tradiderunt Tertull. lib. aduersus Praxeam. c. 4. qui utitur particula, per, sicut Graeci superius allegati, & c. 8. ubi vitur particula, a, sicut ceteri Latini patres, & quamplures Graeci, Cyprian. serm. de aduentu Spiritus sancti, Hilarius 2. de Trinit. Amb. lib. 2. de Spiritu sancto cap. 12. Rufinus in suo symbolo, quod habetur in 9. tomo Hieronymi. Augustin. tractat. 99. in Ioan. & alibi saepe numero, Prosper lib. 1. de vita contemplativa cap. 13. Leo 1. in epist. 61. alias 93. quae est ad Turibium cap. 1. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 2. Idacius Clarus contra Varimandum post medium in 5. tomo Bibliothec. sacrae, Boethius libro primo de Trinitate. cap. 12. Hormisdas Papa in Epistola ad Iustinum imperat. cap. 2. Gregorius in symbolo, quod recitatur in eius vitalib. 2. cap. 2. & lib. 2. dialogo, c. ultimo, & 1. moral. c. 18. & Beda lib. de elementis philosophiae.

CAPVT VII.

Obiiciunt nobis Graeci aliquos Patres Orientis

Eterum videamus, quae nobis Graeci ex Patribus obiciunt: Primum quidem Dionysium cap. 2. de diuinis nominibus, qui vocat patrem fontem supersubstantialis deitatis, si autem spiritus procederet à filio, etiam filius esset fons. Respondeo per fontem intelligere Dionysium, non quaecunque principium, sed primum, ut explicauimus supra disp. 13. 2. c. 3. quare etiam si solus